

העזרה מהסוגיא

כתובות מז. – נב:

פרשת ראה ה'תשפ"ב

דף מז

◆ דיני מוציא שם רע:

- באופן שבעל ושכר את העדים בכסף - לוקה ומשלם.*
- באופן שלא בעל:
 - לרבנן - לוקה ומשלם.
 - לרבי אליעזר בן יעקב:
- לרש"י - לרב פפא לוקה ואינו משלם, לרב נחמן לוקה מכת מרדות ואינו משלם.*
- לתוס' - לוקה מכת מרדות ואינו משלם.

✽ הערות ✽

א המקור שמוציא שם רע לוקה ומשלם, דכתיב 'ולקחו זקני העיר ההיא את האיש ויסרו אותו', ולומדים גזירה שווה 'יסרו יסרו' 'בן בן' שהכוונה מלקות, וכתיב 'וענשו אותו מאה כסף'. והאזהרה של מוציא שם רע: לרבי אלעזר 'לא תלך רכיל', לרבי נתן 'ונשמרת מכל דבר רע'.

הגמ' מבארת שבעל שהוציא שם רע אל אשתו שזינתה כשהיא נערה ועכשיו היא בוגרת אינו לוקה ומשלם, משום שחיוב מוציא שם רע תלוי בשעת הוצאת שם רע, ובשעת הוצאת שם רע היא בוגרת.

ב הגמ' מבארת שהמקור של רב פפא שפרשת מוציא שם רע נאמר רק באופן שבעל, הוא מפשטות הפסוקים 'ובא אליה' 'ואקרב אליה' 'לא מצאתי לבתך בתולים' 'ואלה בתולי בתי' 'ופרשו השמלה'. אמנם רבנן מפרשים את הפסוקים באופן אחר, ולכן אין מקור מפסוקים אלו שפרשת מוציא שם רע נאמרה רק באופן שבעל.

הגמ' מבארת שלפי רבי אליעזר בן יעקב שדורש את הפסוקים כפשטותם, דין מוציא שם רע נאמר רק באופן שהבעל טוען שהאשה זינתה כדרכה וכן הבעל בא עליה כדרכה, ולכן הבעל יכול לטעון שלא מצא לאשה בתולים.

תוס' מבאר שכיון שרב פפא דורש את הפסוקים כפשטותם, א"כ אין חיוב של מוציא שם רע אלא באופן שהבעל העיז פניו והביא שמלה ללא דם ואחר כך הוכחש והביא שמלה עם דם, אבל באופן שלא העיז פניו אינו לוקה ומשלם.

עוד מבואר בדברי התוס' שלמרות שרב פפא מפרש את הפסוקים כפשטותם שהבעל הביא שמלה ללא דם, הבעל הביא גם עדים שהאשה זינתה, משום שלולי העדים לא סוקלים את הנערה על פי ההוכחה שאין דם על השמלה. וכן למרות שרב פפא מפרש את הפסוקים כפשטותם שהאב הביא שמלה עם דם, האב הביא גם עדים שהזימו את העדים של הבעל, משום שלולי העדים הללו, א"א להכחיש את העדים של הבעל על ידי ההוכחה של השמלה עם דם.

רב פפא סובר שלמרות שלפי רבי אליעזר בן יעקב פרשת מוציא שם רע נאמרה רק באופן שבעל, מ"מ באופן שלא בעל והוציא שם רע לוקה, משום שעבר על הלאו של 'לא תלך רכיל', ולמרות שהיו לאו שאין בו מעשה, מ"מ ר' יהודה סובר [מכות ד ב] שלא שאין בו מעשה לוקים עליו.

לקבלת העלון במייל B0527147396@gmail.com

• באופן שלא שכר את העדים בכסף - לרבנן לוקה ומשלם, לרבי יהודה אינו משלם.

◆ **דין מוציא שם רע שטוען שזינתה בנישואין אחרים:**

• באופן שטוען שזינתה בנישואים קודמים - הגמ' מסתפקת האם חייב.

• באופן שטוען שזינתה בנישואי אחיו ואח"כ אחיו מת ונפלה ליבום - פטור דכתיב 'את בתי נתתי לאיש הזה' ולא ליבם.

◆ **זכויות האב בקידושי בתו - האב זכאי לקדש את בתו וכן הקידושין שייכים לאב בין בקידושי כסף ובין בקידושי שטר וביאה.**

דף מז

◆ **זכויות האב בבתו:**

• מציאה:

○ באופן שזן אותה - זכאי במציאתה.

○ באופן שאינו זן אותה - לרש"י אינו זכאי במציאתה, לתוס' זכאי במציאתה.

• מעשה ידיה:

○ בקטנה - מסברא 'השתא זבוני מזבין לה מעשה ידיה מיבעיא'.

○ בנערה - דכתיב 'וכי ימכור איש את בתו לאמה' הוקש בתו לאמה, מה אמה מעשה ידיה לרבה אף בת מעשה ידיה לאביה.

• הפרת נדרים - דכתיב 'בנעוריה בית אביה'.

• מקבל את גיטה - דכתיב 'ויצאה והיתה' הוקש יציאה להויה.

• האם האב אוכל פירות של נכסי בתו - לת"ק אינו אוכל פירות, לרבי יוסי ברבי יהודה אוכל פירות.

◆ **הכותב נדוניה לבתו ומתה - לת"ק הבעל לא יורש את הנכסים משום שהולכים אחר אומדנא, לרבי נתן הבעל יורש את הנכסים.**

⌘ **הערות** ⌘

ג המקור של ר' יהודה שחיוב מוציא שם רע נאמר רק באופן ששכר את העדים בכסף הוא, מגזירה שווה 'שימה שימה' מריבית. והגמ' מסתפקת האם לומדים מגזירה שווה זו גם שחיוב מוציא שם רע נאמר רק באופן ששכר את העדים בשווה פרוטה, ורק באופן ששכר במטלטלים שיש בהם ריבית, או דלמא לא לומדים דינים אלו, וחיוב מוציא שם רע נאמר גם באופן ששכר את העדים בפחות משווה פרוטה, או ששכר את העדים בקרקע.

ד הגמ' מבארת שהמקור שהאב זכאי לקדש את בתו הקטנה דכתיב 'את בתי נתתי לאיש הזה', והמקור שהקידושין שייכים לאב הוא מסברא שכמו שהתורה זיכתה לקדש, כך זיכתה לקבל את הקידושין. והמקור שהקידושין שייכים לאב בנערה דכתיב 'ויצאה חנים אין כסף' ודורשים 'אין כסף לאדון זה אבל יש כסף לאדון אחר', וכן זכאי בשטר וביאה דכתיב 'והיתה לאיש אחר' הוקשו כסף ושטר וביאה זה לזה, והמקור שהאב זכאי לקדש את בתו בנערה הוא מסברא, שכמו שהתורה זיכתה לקבל את הקידושין כך התורה זיכתה לקדש את בתו.

ה הגמ' מבארת שהסיבה שהאב זכאי במציאת בתו הוא משום איבה, ורש"י מבאר שהכוונה איבת מזונות כלומר שהאב לא יזון את בתו, ומבואר שבאופן שהאב אינו זן את הבת אינו זכאי במציאתה. אמנם תוס' מבארים שהכוונה איבה היא שהאב ישיאנה למנוול ומוכה שחין, ומבואר שהאב זכאי במציאת בתו בין באופן שזן אותה ובין באופן שאינו זן אותה.

בדברי הגמ' לעיל [מג א] מבואר שהאחים אינם זכאים במציאת אחותם אפילו באופן שזנים אותה, ורש"י מבאר שלא שייך חשש איבה כיון שחייבים לזון את אחותם מתנאי ב"ד, ותוס' חולק וסובר ששייך איבה גם באופן שחייבים לזון, ותוס' מבאר שהאחים לא זכאים במציאת אחותם כיון שלא שייך הטעם ששיאווה למנוול ומוכה שחין.

בגמ' בב"מ [יב ב] מבואר שלפי שמואל מציאת קטן לאביו משום ש'בשעה שמוצאה מריצה אצל אביו', ולפי רב מציאתה לעצמה. ולפי רש"י נחלקו לא רק במציאת קטן, אלא גם במציאת קטנה באופן שהאב אינו זן אותה. ולפי תוס' נחלקו רק במציאת קטן, אבל מציאת קטנה לאביה אפילו באופן שהאב אינו זן אותה.

ו הגמ' מבארת שהטעם של רבי יוסי ברבי יהודה שהאב אוכל פירות בחיי בתו הוא, שאם האב לא יאכל פירות יש חשש שהאב לא יפדה את בתו אם תשבה. והטעם של ת"ק שהאב אינו אוכל פירות, משום שגם אם האב לא יאכל פירות אין חשש שהאב לא יפדה את בתו.

ז נחלקו רש"י ותוס' באיזה אופן מדובר: לרש"י מדובר באופן שהאשה מתה באירוסין, ולפי"ז הטעם של ת"ק שהבעל לא יורש משום שיש אומדנא שהאב לא כתב את הנכסים אלא משום חיבת נישואין. ולתוס' מדובר באופן שהאשה מתה בנישואין לפני שנהנתה מן הנכסים, ולפי"ז הטעם של ת"ק שאין הבעל יורש משום שיש אומדנא שהאב לא כתב את הנכסים אלא ע"מ שבתו תשתמש בהם (בדברי התוס' משמע שנחלקו רק באופן שהאב מוחזק, אבל באופן שהבעל מוחזק לכו"ע זכה הבעל בנכסים, משום שלאחר שנחשב שהבת השתמשה בנכסים).

הגמ' דנה מה הטעם של רבי נתן, והגמ' בתחילה מבארת שרבי נתן סובר שלא הולכים אחר אומדנא, אמנם הגמ' דוחה שרבי נתן יכול לסבור שהולכים אחר אומדנא, אלא שסובר שבאופן זה אין אומדנא: לרש"י משום שהאב כותב את הנכסים מחמת שבאו בקשרי השידוכין, ולתוס' משום שהאב כותב את הנכסים מחמת שנשארו למרות שהבת לא נהנתה מהנכסים.

◆ חיובי הבעל:

- חיוב מזונות כסות ועונה:
 - לת"ק ורבי אלעזר ורבי אליעזר בן יעקב - מדאורייתא.^א
 - לתנא של הברייטא - מדרבנן במקום המעשה ידים.
 - האם האשה יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה:
 - לפי התנאים שחיוב מזונות מדאורייתא - אינה יכולה.
 - לפי הברייטא שחיוב מזונות מדרבנן:
 - לרב הונא - יכולה משום שתקנה זו ניתקנה לטובת האשה.
 - לריש לקיש - לא יכולה משום שתקנה זו ניתקנה לטובת הבעל.
 - האם הבעל יכול לומר צאי מעשה ידיך במזונותיך - לכו"ע לא יכול לומר.
- חיוב פרקונה - רבנן תיקנו שהבעל חייב לפדות את אשתו, ותיקנו שהבעל יקבל פירות תחת פרקונה. הבעל לא יכול לומר שאינו פודה ואינו מקבל פירות משום שתקנה זו ניתקנה לטובת האשה, וכן האשה לא יכולה לומר שאינה נותנת פירות ואינה נפדית.^ט
- חיוב קבורה - רבנן תיקנו שהבעל חייב לקבור את אשתו, ותיקנו שהבעל יקבל את כתובתה תחת קבורתה.

דף מח

◆ חיוב הספד:

- באופן שדרך בנות משפחת האיש להספיד יותר מדרך בנות משפחת האשה - לפי ת"ק הבעל צריך להספיד כפי דרך בנות משפחת האשה, ולפי רבי יהודה הבעל צריך להספיד כפי דרך בנות משפחת האיש.^א
- באופן שדרך בנות משפחת האשה להספיד יותר מדרך בנות משפחת האיש - הבעל חייב להספיד כפי דרך בנות משפחת האשה.^א

✽ הערות ✽

רבינו תם פוסק הלכה כת"ק שהבעל לא יורש את הנכסים, אמנם ר"ת תיקן שבאופן שהאשה מתה תוך שנה הבעל צריך להחזיר את הנכסים, אמנם בסוף ימיו ר"ת חזר מתקנה זו.

תוס' מבאר שהנידון האם הולכים אחר אומדנא נאמר באופן שהדבר תלוי בדעתו של אדם אחד (כגון מתנה) ולכן יכול לעשות תנאים, אבל במקח וממכר שהדבר תלוי בדעה של המוכר ובדעה של הקונה לכו"ע לא הולכים אחר אומדנא, ולכן הקונה מחברו פרה ונטרפה אינו יכול לומר שאם היה יודע שנטרפה לא היה קונה אותה.

ח המקור שהבעל חייב במזונות כסות ועונה הוא מהפסוק 'שאר כסות ועונה', אמנם נחלקו התנאים בביאור פסוק זה: לת"ק 'שאר' הוא מזונות, 'כסות' הוא כסות, 'ועונה' הוא עונה. לרבי אלעזר 'שאר' הוא עונה, 'כסות' הוא כסות, 'ועונה' הוא מזונות. לרבי אלעזר בן יעקב 'שאר כסות ועונה' הוא 'כסות', וצריך לתת את הכסות לפי כוח האשה (שאר), ולפי עונת השנה (עונה), ולומדים בק"ו שהבעל חייב במזונות ובעונה [תוס'].^א

ט תוס' מבאר כמה סיבות מדוע האשה לא יכולה לומר שאינה נותנת פירות ואינה נפדית: א. האשה לא יכולה לומר שאינה נותנת פירות ואינה נפדית משום שעל ידי כך תפקיע את כל התקנה של פירות תחת פירקונה, משום שהפירות של כל חייה הם תחת הפדיון, אבל האשה יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה משום שבכך אינה מפקיעה את כל התקנה של מזונות תחת מעשה ידים, משום שהמזונות של כל יום ויום הם תחת המעשה ידים של יום זה. ב. האשה לא יכולה לומר שאינה נותנת פירות ואינה נפדית משום שרבנן חששו שתשבה והבעל לא יפדה אותה ותטמא בין הגויים. ג. האשה לא יכולה לומר שאינה נותנת פירות ואינה נפדית משום שהבעל זכה בגוף הקרקע לפירות.

י נחלקו ת"ק ור' יהודה האם הדין של 'עולה עמו' נאמר רק בחיים או גם לאחר מיתה: לפי ת"ק נאמר רק בחיים, לפי רבי יהודה נאמר גם לאחר מיתה. בדברי רש"י מבואר שבאופן שאין דרך בנות משפחת האיש ומשפחת האשה להספיד, ודרך הבנים להספיד הבעל לא חייב להספיד, אמנם תוס' מביאים שר"ת סובר שחייב להספיד.

יא בדברי הגמ' מבואר שדין זה נאמר בין לפי ת"ק ובין לפי רבי יהודה, ורש"י מבאר משום שלמרות שלפי ת"ק הדין ש'עולה עמו' לא נאמר לאחר מיתה, מ"מ הדין ש'אינה יורדת עמו' נאמר גם לאחר מיתה.

דיני היוצא למדינת הים	מדעתו	שלא מדעתו
האם זנים את אשתו	כן	כן
האם נותנים לאשה תכשיטים	מחלוקת ^{יב}	כן
האם זנים את בני ^{יג}	לא	כן
האם נותנים מנכסיו צדקה	לא	מחלוקת ^{יד}

◆ דיני מסירה לחופה:

- עריות - נחשבת כנשואה, ולכן באופן שזינתה לאחר מכן מיתתה בחנק^{טו}.
- הפרת נדרים - נחשבת כנשואה, ולכן באופן שלאחר המסירה לחופה הבעל מת האב לא יכול להפר נדרה^{טז}.
- לענין ירושה - נחשבת כנשואה, ולכן הבעל יורשה.
- לענין אכילת תרומה - אינה נחשבת כנשואה, ולכן בת ישראל שנשאת לכהן אינה אוכלת בתרומה^{יז}.

◆ דיני ארוסה שנכנסה ללון עם בעלה:

- באופן שנכנסו לשם נישואין - נחשב כנישואין.
- באופן שנכנסו לא לשם נישואין - לא נחשב כנישואין.
- באופן שנכנסו בסתמא:
- באופן שהחצר של הבעל - נחשב כנישואין.
- באופן שהחצר של האשה - לא נחשב כנישואין.

» הערות «

- יב כך מבואר בגירסת הגמ' דידן שנחלקו רב חסדא ורב יוסף באופן שיצא מדעתו: לרב חסדא לא נותנים תכשיטים, ולרב יוסף נותנים תכשיטים (ולפי גירסת רש"י שנחלקו ביוצא שלא מדעתו יש לדון מה הדין באופן זה).
- יג תוס' מבאר שמדובר באופן שהאב היה זן את בנו לפני שיצא למדינת הים, והניח מעות ביד שלישי בשביל האשה ולא הניח מעות בשביל הילדים, ולכן באופן שיצא מדעתו לא מפרנסים ובאופן שיצא שלא מדעתו מפרנסים, אבל באופן שהאב לא היה זן את בנו לפני שיצא למדינת הים, בין באופן שיצא מדעתו ובין באופן שלא יצא מדעתו לא מפרנסים.
- יד כך מבואר בגירסת רש"י שנחלקו רב חסדא ורב יוסף באופן שיצא מדעתו: לרב חסדא לא נותנים, ולרב יוסף נותנים (ולפי גירסת הגמ' דידן יש לדון מה הדין באופן זה).
- טו הגמ' מבארת שהמקור שבאופן שזינתה לאחר מסירה לחופה עונשה חנק הוא מהפסוק 'לזנות בית אביה' למעט ארוסה שנמסרה לחופה.
- טז אשה ארוסה שמת בעלה חוזרת לבית אביה והאב מפר נדרה, ואשה נשואה שמת בעלה אינה חוזרת לבית אביה ואביה אינו מפר נדרה, ובדברי הגמ' מבואר שבאופן שהבעל מת לאחר מסירה לחופה אינה חוזרת לבית אביה, דכתיב יתור 'ונדר אלמנה וגרושה כל אשה אסרה על נפשה יקום עליה' ללמד שבאופן שלאחר שנמסרה לחופה הבעל מת אינה חוזרת לבית אביה ואביה אינו מפר נדרה.
- הגמ' מבארת שצריך שני פסוקים שמסירה לחופה נחשבת כנשואה אחד לענין עריות ואחד לענין הפרת נדרים, משום שאם היה רק פסוק לענין עריות, הו"א שדין זה נאמר רק באופן שנמסרה לחופה ולא חזרה לבית אביה, אבל באופן שנמסרה לחופה וחזרה לבית אביה אינה כנשואה. ובביאור ההו"א של הגמ' כתב רש"י שמסירה לחופה לא מוציאה מרשות האב כל כך, ולכן באופן שחזרה לבית אביה תחזור לרשותו, ותוס' מבארים שבאופן שחזרה לבית אביה התבטלה המסירה לחופה למפרע.
- יז הגמ' מביאה שנחלקו האמוראים בדין זה: לרב אינה אוכלת בתרומה, לרב אסי אוכלת בתרומה, והגמ' מסיקה שאינה אוכלת בתרומה וכפי שמבואר בדברי הברייתא.
- רש"י ותוס' מבארים שהטעם של רב שארוסה לאחר מסירה לחופה אינה אוכלת בתרומה הוא, שסובר שהטעם שארוסה אינה אוכלת בתרומה הוא משום 'סימפון' כלומר שהבעל ימצא מום ויתבטלו הקידושין, וחשש זה שייך גם לאחר שנמסרה לחופה עד שתכנס לחופה. ונחלקו רש"י ותוס' בטעם של רב אסי שסובר שאוכלת בתרומה: רש"י מבאר שסובר שהטעם שארוסה אינה אוכלת בתרומה הוא משום 'שמא ימזגו לה כוס ותשקנו לאחיה ואחיותיה', וחשש זה לא שייך לאחר שנמסרה לחופה משום שאחיה ואחיותיה לא נמצאים יחד איתה. אמנם תוס' מבאר שרב אסי סובר שהטעם שארוסה אינה אוכלת בתרומה הוא משום 'סימפון', אלא שרב אסי סובר שלא שייך חשש זה לאחר שנמסרה לחופה, כיון שמיד שנמסרת לחופה הבעל בודק שאין בה מום.

דף מט

◆ האם האב צריך לזון בניו ובנותיו:

• בחייו:

○ האם חייב לזון:

- עד גיל שש - חייב לזון [תוס'].
- מעל גיל שש:

• מעיקר הדין:

○ האם חייב לזון - לא.

○ האם יש מצווה לזון - לרבי מאיר ולרבי יהודה מצווה לזון, ולרבי יוחנן ברוקה אין מצווה לזון.

• תקנת אושא - לרבי עילעא תיקנו באושא שחייב לזון, ולרבי יהודה לא תיקנו באושא.

- האם כופין את האב לזון - באופן שהאב אמיד כופין לזון מדין צדקה. ובאופן שאינו אמיד לא כופין אלא מפצירים, ואם האב מסרב מבזין אותו בציבור¹.

• לאחר מיתה:

○ האם חייב לזון - צריך לזון את בנותיו משום תנאי כתובה.

- האם גובה מנכסים משועבדים - באופן שמכר את הנכסים או שנתנם במתנה לא גובה, ובאופן שנתן את הנכסים במתנת שכיב מרע או באופן שמת והוריש את נכסיו לבניו גובה.

◆ הכותב כל נכסיו לבניו - לפי רבי עילעא חכמים תקנו שהוא ואשתו נזונים מהנכסים, ולפי רבי יונתן חכמים לא תקנו².

דף נ

◆ דיני קטנים:

• זמן התחלת הלימוד:

- בן חמש - מגלגל עמו בלימוד חומש.
- בן שש - 'מיספי ליה כתורא' בלימוד חומש.
- בן עשר - מגלגל עמו בלימוד משנה.
- בן שתים עשרה - לתירוץ הראשון בגמרא 'יורד עמו לחייו' בלימוד חומש, ולתירוץ השני בגמ' 'יורד עמו לחייו' בלימוד משנה.

• חיוב חינוך בתענית של יום שלם - לרש"י בן מגיל שתים עשרה ובת מגיל אחת עשרה, לתוס' אין חיוב חינוך.

◆ אשה שמכרה נכסי מלוג בחיי הבעל ומתה - הבעל מוציא מיד הלקוחות³.

דף נא

◆ האם מזונות הבנות גובה ממטלטלים:

• שיטות התנאים - לרבי גובה, לרבי שמעון בן אלעזר לא גובה.

✽ הערות ✽

יח נחלקו תירוצי התוס' באופן שהאב אמיד: לפי התירוץ הראשון כופין בדברים, משום שמצוות צדקה היא מצוות עשה שמתן שכרה בצידה שבי"ד לא כופין עליה. ולפי התירוץ השני כופין ממש, משום שבצדקה יש לאו 'לא תאמץ את ללך ולא תקפוץ את ירך מאחריך האביון'.

יט בדברי רש"י מבואר שלמרות שמעיקר הדין הבן לא צריך לזון את אביו ואמו מ"מ לפנים משורת הדין צריך לזון אותם, ובדברי התוס' מבואר שלמרות שהבן לא חייב לזון ולכן לא כופין ממש שזון מ"מ כופין בדברים.

כ בדברי הגמ' מבואר שדין זה הוא מתקנת אושא, שהבעל נחשב כלוקח משעת הנישואין, ולכן יכול להוציא מהלוקח שהאשה מכרה לו. תוס' מבאר שלמ"ד קנין פירות כקנין הגוף דמי, באופן שיש לבעל קנין פירות ולא מחל על כך, האשה לא יכולה למכור את הנכסי מלוג, ולא צריך להגיע לתקנת אושא.

• שיטות האמוראים - לרב המנונא לא גובה, לרב יצחק בר יוסף גובה.

• פסק ההלכה - לא גובה, אמנם הגאונים תיקנו שגובה.

◆ דיני כתובה באופן שלא כתב שטר כתובה:

• חיוב הכתובה ותנאי הכתובה - חייב משום שהוא תנאי בית דין^{כא}.

• שיעבוד נכסים - לפי רבי יהודה הנכסים משועבדים משום שאחריות טעות סופר, ולפי רבי מאיר הנכסים לא משועבדים משום שאחריות לאו טעות סופר.

◆ דיני אשת ישראל שנבעלה:

• באופן שנבעלה באונס - מותרת לבעלה.

• באופן שתחילת הביאה הייתה באונס וסוף הביאה הייתה ברצון - לאבוה דשמואל אסורה לבעלה, ולרבא מותרת לבעלה^{כב}.

• באופן שנבעלה ברצון - אסורה לבעלה^{כג}.

דף נב

◆ חיוב פרקונה:

• באשה שאסורה לבעלה:

○ אשה שאסורה לפני הנישואין:

▪ באשת ישראל (כגון ממזרת) - לא חייב לפדות^{כד}.

▪ באשת כהן (כגון אלמנה לכהן גדול) - לאביי חייב לפדות, לרבא לא חייב לפדות^{כה}.

○ אשה שנאסרה לאחר הנישואין - לרבי אליעזר חייב לפדות, לרבי יהושע לא חייב לפדות^{כו}.

• באופן שהבעל מת:

○ באופן שהבעל לא ידע שנשבתה לפני שמת - לא חייב לפדות^{כז}.

○ באופן שהבעל ידע שנשבתה לפני שמת - לפי הברייתא הראשונה חייב לפדות, ולפי הברייתא השנייה לא חייב לפדות^{כח}.

הערות

כא בדברי הגמ' מבואר שבאופן שהבעל לא כתב כתובה, חייב כתובה משום תנאי בית דין. ובאופן שהאשה מחלה על חיוב הכתובה, נחלקו בכך רבי מאיר ורבי יהודה [נד ב].

כב הגמ' מבארת שדברי אבוה דשמואל נאמרו באופן שידוע שנבעלה, אבל בשבוייה שלא ידוע שנבעלה מותרת לבעלה. והגמ' מבארת שהטעם של רבא שלמרות שסוף הביאה הייתה ברצון מותרת, משום ש'יצר אלבשה'.

כג בדברי הגמ' מבואר שאשה שנאנסה על ידי 'בן נצר' אסורה, משום שהאשה רוצה להנשא לו ולכן נבעלת ברצון. אבל באופן שנאנסה על ידי ליסטים מותרת, משום שלא רוצה להנשא לו. וכן באופן שנאנסה על ידי מלך מותרת, ולמרות שרוצה להנשא לו, מ"מ חושבת שהמלך לא ירצה לישא אותה.

כד הגמ' מבארת שלא צריך לפדות אשה ישראל שאסורה לפני הנישואין. משום שבכתובה כתוב שחיוב הבעל לפדות הוא 'ואותיבנך לי לאינתו', ולכן באופן שהאשה אסורה על הבעל ולא יכול להחזירה להיות אשתו, לא חייב לפדותה.

כה הגמ' מבארת שהטעם של אביי שאשת כהן שאסורה לפני הנישואין צריך לפדותה, משום שבאשת כהן כותבים בכתובה שחיוב הבעל לפדות הוא 'ואהדרינך למדינתך', ולכן חיוב זה כולל גם אשה שאסורה על הבעל. והטעם של רבא שלא צריך לפדות, כיון שסובר שכוונת לשון זה שיש חיוב לפדות אשה שנאסרה מוחמת השביה (כלומר שנבעלה באונס ונאסרה על בעלה הכהן), אבל אשה שהייתה אסורה לפני השביה לא צריך לפדות.

כו הגמ' מבארת שמדובר בבעל שהדיר את אשתו הנאה לפני שנשבתה ואח"כ נשבתה, אבל באופן שהבעל הדיר את אשתו לאחר שנשבתה חייב לפדותה, משום שיש חשש שבעל שאשתו נשבתה ידיר אותה הנאה כדי להפטר מפדיונה.

כז הגמ' מבארת שהטעם של רבי אליעזר שאזלינן בתר מעיקרא שהייתה מותרת, והטעם של רבי יהושע שאזלינן בתר הסוף שהייתה אסורה. הגמ' מבארת שלפי דברי אביי נחלקו רק באשת ישראל, אבל באשת כהן לכו"ע חייב לפדות, משום שיש חיוב לפדות אשת כהן שאסורה (כגון אלמנה לכהן גדול). ולפי דברי רבא נחלקו בין באשת ישראל ובין באשת כהן, כיון שאין חיוב לפדות אשת כהן שאסורה.

כז רש"י מבאר שהסיבה שבאופן שהבעל לא ידע שנשבתה עד שמת אינו חייב לפדות, משום שהחיוב של הפדיון חל כאשר הבעל ידע.

כח הברייתא הראשונה סוברת שהבעל חייב לפדות כיון שידע שנשבתה בחייו והתחייב לפדותה, והברייתא השנייה סוברת שאינו חייב לפדות כיון שהתנאי הוא 'ואותיבנך לאינתו' ולאחר שמת לא יכול להחזירה להיות אשתו.

• שיעור החיוב:

- בפעם הראשונה - לת"ק אין שיעור, לרבי שמעון בן אלעזר עד שוויה ועד שווי כתובתה.
- בפעם השניה - לרש"י לא חייב כלל, לתוס' חייב עד שוויה ועד שווי כתובתה.

◆ חיוב יורשים ברפואה:

- רפואה שאין לה קיצבה - חייבים.
- רפואה שיש לה קיצבה - לת"ק חייבים, לרבן שמעון בן גמליאל אינם חייבים^{כט}.

◆ דין כתובת בנין דכרין:

- מי יורש - הבנים יורשים ולא הבנות^ל.
- האם גובה ממטלטלים:
- מעיקר הדין - לא גובה משום שנחשבת ככתובה.
- לאחר תקנת הגאונים (שגובים כתובה ממטלטלים) - גובה ממטלטלים משום שנחשבת ככתובה.

✽ הערות ✽

כט בדברי הגמ' מבואר שלפי רבן שמעון בן גמליאל יכולים היורשים להיפטר מחיוב הרפואה שאין לה קיצבה, על ידי שישכרו רופא שירפא אותה לעולם, וא"כ רפואה זו נחשבת רפואה שיש לה קיצבה.

ל רבנן תיקנו דין כתובת בנין דכרין כלומר שבני האשה ירשו את כתובתה ואת הנדוניה שלה, והנפק"מ בדין זה היא באופן שיש לאדם אחד שתי נשים ומתו בחייו ואח"כ מת הבעל, שהבנים אינם יורשים את כל נכסיו בשווה, אלא בני האם האחת מקבלים את כתובת אמן, ובני האם השניה מקבלים את כתובת אמן, ואת שאר הנכסים חולקים בשווה.

הגמ' מבארת שהסיבה שרבנן תיקנו דין זה היא, כדי שהאב יקפוץ ויתן לבתו נדוניה גדולה ולא יחשוש שתמות בחיי בעלה וירשו הבנים של האשה השניה את הנדוניה. ורבנן הוסיפו שהבנים ירשו לא רק את הנדוניה אלא גם את עיקר הכתובה, משום שלולי זה האב לא היה נותן נדוניה גדולה לבתו, כיון שהיה מקפיד על חתנו שלא רוצה לתת את הכתובה לבני האשה. וכן רבנן הוסיפו שגם באופן שהאב לא נתן נדוניה כלל, הבנים יורשים את כתובת אמן משום 'לא פלוג'. אמנם רבנן הגבילו תקנה זו שהבנים יורשים רק באופן שנשאר נכסים שירשו כל הבנים בשווה, אבל באופן שלא נשאר נכסים לא תיקנו כדי שלא תעקר דין ירושה דאורייתא.

לא הגמ' מבארת שהסיבה שרבנן תקנו שירשו דווקא בני האשה ולא בנות האשה, משום שגדר הדין של כתובת בנין דכרין הוא כירושה, שהבנים יורשים והבנות לא יורשות. ואפילו באופן שאין לבעל בנים מאשה זו ומאשה אחרת אלא בנות, רבנן לא תיקנו שהבנות ירשו משום 'לא פלוג'.